

ТОЛЕРАНТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

Філатенко І. О.,

к.філол.н., доцент

факультету літератури

Караденізького технічного університету

Шевчук І. К.,

ст.викладач кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

ПВНЗ «Київський медичний університет»

У структурі соціального буття на сучасному етапі його розвитку відбувається докорінна трансформація. Вона розглядається як своєрідний вихід із того складного стану, в якому знаходиться соціум у новітній час, а саме переживає процеси глобалізації, утворення єдиного інформаційного простору та взаємопроникнення культур. Саме тому проблема ефективності міжкультурної комунікації набуває в умовах глобалізуючого світу все більшої актуальності. І серед питань, що потребують особливої уваги як дослідників, так і суб'єктів крос-культурного діалогу, найбільш значущим є питання толерантності [1; 2; 3].

У гуманітарній парадигмі толерантність найчастіше розуміється як доброзичливість, м'якість, коректність, здатність знаходити спільну мову з іншими, така позиція в ментальних настановах та міжособистісних стосунках, коли людина не нав'язує себе, своє світосприйняття та світорозуміння і водночас здатна розуміти інших, ставати на їхнє місце, дивитися на речі їхніми очима. Вона безперечно пов'язується із схильністю та здатністю до пошуку та досягнення компромісу. Толерантна людина у такому трактуванні має керуватися золотим правилом моральності: «чини з іншим так, як бажаєш, щоб чинили з тобою». Це розуміння толерантності як загальнолюдської якості, безумовно, є обґрунтованим. Проте воно не розкриває повною мірою її сутність та роль у міжкультурній взаємодії за умов глобалізуючого світу, а тому потребує уточнення.

1. На думку американського дослідника М. Беннета [4], «золоте правило моральності» недоцільно застосовувати в міжкультурній взаємодії, адже, якщо людина ним керується, вона виявляє симпатію, бо розглядає прийнятність поведінки інших з власної точки зору. Специфіка ж міжкультурної комунікації робить визначальним емпатичний підхід, тобто уявне, інтелектуальне та емоційне проникнення у внутрішній світ іншої людини, в її почуття, думки, очікування та прагнення. *Емпатія* ґрунтується на припущенні, що за однакових обставин усі люди переживають однакові почуття і це дає їм змогу розуміти інші точки зору, ідеї та різні культурні явища. На цій підставі виникає здатність індивідуумів уявити себе на місці іншої особи, прийняти її світогляд, зрозуміти її почуття, бажання, вчинки. Тут усе ґрунтується на *досвіді іншої людини, а не* PHILOLOGY CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES

107

власному. Саме тому М. Беннет пропонує альтернативу «золотому правилу моральності» – «платинове правило», що виражає сутність емпатичного підходу: *«чини з іншими так, як вони чинили б самі з собою»*. Прагнення зрозуміти проблему культурних відмінностей зсередини і знайти прийнятні для обох сторін шляхи та способи взаєморозуміння, тобто емпатичний підхід, призводить до підвищення ефективності міжкультурної взаємодії.

2. Причини, мотиви толерантного ставлення, якими керується людина і – ширше – суспільство в цілому, можуть бути різними і, відповідно, мати різний сенс. На думку американського філософа та політолога М. Волцера [5], толерантність може бути: а) смиренністю з відмінностями заради збереження миру, за своєю суттю – це рятівна стадія виснаження суспільства після війн; б) пасивністю, байдужістю за формулою «нехай розквітають всі квіти»; в) стоїчним визнанням неминучого, принциповим визнанням того, що й «інші» мають права, навіть якщо їхній спосіб користування цими правами викликає неприязнь; г) формою інтересу до відмінностей, спричиненою повагою до інших моделей, допитливістю, бажанням навчитися чогось нового тощо; ґ) захопленням схваленням до відмінностей, схваленням естетичним, за яким відмінності сприймають як культурну іпостась різноманіття творінь Божих або природи, або ж це схвалення функціональне, за якого відмінності розглядаються як невід'ємна умова розквіту людства, що надає будь-якій людині свободу вибору.

Відповідно до цієї типології, толерантність постає як феномен, що може бути розглянутий і як відносне зло, і як благо. В першому випадку відмінності вимушено терплять, у другому їх свідомо розвивають та зберігають.

Толерантність, розглянута в контексті діалогу культур, пов'язана з терпимістю другого типу. Ця теза знаходить своє підтвердження в Декларації принципів толерантності, прийнятої ООН у 1995 році: «Толерантність означає поважання, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості.

Формуванню толерантності сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совісті і переконань. Толерантність – це єдність у різноманітті. Це не тільки моральний обов'язок, а й політична та правова потреба. Толерантність – це те, що уможливорює досягнення миру, сприяє переходу від культури війни до культури миру» [6].

Взаєморозуміння та ефективна взаємодія між представниками різних культур передбачає формування в них здатності та готовності до міжкультурного діалогу, що ґрунтується на толерантності з урахуванням її особливостей у міжкультурному контексті. Вона нерозривно пов'язана з діалогом культур, є специфічною якістю, що формується на когнітивному, емоційному, рефлексивному та рівнях тощо, виявляється в різних комунікативних сферах (ЗМІ зокрема [7]) і є фундаментальною цінністю для реалізації прав та досягнень людей в сучасному глобалізуючому світі. PHILOLOGY CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES

108

Список літератури:

1. М'язова, І. Ю. Міжкультурна комунікація: зміст, сутність та особливість прояву (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. ...к. філос. н. 09.00.03. К., 2008. 18 с.
2. Малинка, Ю. Г. Толерантність як результат міжкультурної комунікації в умовах глобалізації. *Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія*. 2012. № 2. С. 123-127.
3. Філатенко, І. О., Шевчук, І. К. Міжкультурна толерантність як складова міжкультурного діалогу в освітньому процесі вищого навчального закладу. *Abstracts of XIV International Scientific and Practical Conference «People and the*

world: global problems of human development» (December 18-19, 2023). 2023. 259 – 262.

4. Bennett M. Basic concepts of intercultural communication. Selected Readings. Yarmouth, 1998. 272 p.

5. Walzer M. On Toleration Castle Lectures in Ethics, Politics and Economics. Yale University Press, 1997.

6. Декларація принципів толерантності. URL:
<https://ips.ligazakon.net/document/MU95324> (дата звернення: 02.07.2025).

7. Филатенко, И. А. "Категории «событие» и «речевое событие» в современной лингвистической парадигме. *Мовні і концептуальні картини світу /КНУ імені Тараса Шевченка. К., 2012. 353–360.*